

❖ הערות

1. ערוך השולחן אורח חיים סימן תקכז סעיף יג

ודע דרוב העולם מניחים עירובי תבשילין בבשר מבושל וכשחל יום טוב ביום ה' ויום ו' שמניחין העירובי תבשילין ביום ד' ע"פ רוב מתקלקל עד שבת ובטל העירוב ולכן יש על כל אדם לזוהר בזה ולכן אנחנו נוהגים להניח על ביצה מבושלת דהביצה אינה מתקלקלת וההמון אינם בקיאים בזה וכמה פעמים ראינו שכשהולכים בשבת ליטול הבשר המבושל שהניחו עליהם את העירובי תבשילין נתקלקל מאד ומשליכין אותו לחוף ולכן יש לזוהר בזה מאד :

2. פסקי תשובות אורח חיים סימן תקכז

ובזמניהם היה מנהג העולם להניח לעירוב תבשילין ביצה מבושלת משום שטבעה שאינה מתקלקלת אף שמונחת כמה ימים (ועירוב תבשילין שנתקלקל ביום טוב ואינו ראוי לאכילה שוב אי אפשר לסמוך עליו, כדלהלן אות ט"ו), ובימינו שיש לנו מקררים ראוי ונכון לקחת חתיכת בשר או דגים (שיש בו לכל הפחות כזית, וי"א כביצה) משובח וטוב משום הידור מצוה, ואכן, יש להניחו במקרה כדי שלא יסרח ויתקלקל, ובפרט במדינות החמות או בימים חמים, ויעשה היכר עליו כדי שלא יבואו לאוכלו ביום טוב.

❖ שיעור עירוב

3. ראבי"ה חלק ג - הלכות יום טוב סימן תשמח (ובירושלמי שלנו ליתא)

ובירושלמי גרסינן עירובי תבשילין כך הן משל פת כביצה ותבשיל כזית

4. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז

שיעור תבשיל זה כזית, בין לאחד בין לאלפים, בין בתחלתו בין בסופו; הגה: ויש מצריכין לכתחלה בפת כביצה (ירושלמי), וכן נוהגין לכתחלה.

5. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף ג

(ח) כזית - ומשום הידור מצוה יקח לחם שלם וחתוכת בשר או דגים חשובה:
(י) לכתחלה - האי לכתחלה הוא רק קודם שעושה העירוב אבל אם כבר עשה א"צ לחזור ולעשות [חמד משה]:

6. הערת מועדים וזמנים חלק ו סימן ככג

ונראה בבואור הירושלמי שרק לחם שהוא לביעה מצוה לכתחילה בשיעור כביצה דוקא, שדהו השיעור שמשיבוע, אבל דגים או ביצים ובשר שעיקרם לטעם, סגי גם לכתחילה בשיעור כזית

7. סיכום מועדים וזמנים חלק ו סימן ככג

a. ספר פאר עץ חיים פוסק שצריך כזית במקום אחד, ומדייק שרק עדשים לא צריך לגרור כי הם בתוך קדרה – כלומר בתוך כלי שיש לו תוך. אבל, שמנונית צריך לגרור. ר' משה שטרנבוך דוחה בשתי ידיים
b. מסתפק אם מצרפים העצמות של הדגים

❖ גדול העיר

8. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף ז

מצוה על כל אדם לערב, ומצוה על כל גדול העיר לערב על כל בני עירו, כדי שיסמוך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח עירוב ואבד (והוא הדין עם הארץ שאינו יודע לערב); אבל מי שאפשר לערב ולא עירב, אלא שרוצה לסמוך על עירובו של גדול העיר, נקרא פושע ואינו יוצא בו.

9. ט"ז על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף ז

משמע אפי' אם הגדול מכוי'... ולפ"ז אין מצוה על הגדול לכוין להוציא הרבים וכמ"ש בסמוך מהתלמוד דבימי עזרא שהוצרך לומר ושלחו מנות לאין נכון לו דהיינו שלא הניח ע"ת דמוכח שלא היה מצוה על הגדול לכוון להוציא אחרים:

10. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכז סעיף ז

(כא) ומצוה על כל גדול וכו' - וכן מצינו בש"ס שכמה גדולי האמוראים היו מדקדקים בזה:

11. שער הציון סימן תקכז ס"ק לא

ודלא כט"ז שחשב שהוא מצוה דרבנן, ותימה, דמנא ליה הא, ודע דלאו דוקא גדול, אלא כל אדם יכול להקנות ערובו ומי שיאנס יכול לסמוך על זה, כן כתבו האחרונים:

12. חידושי הריטב"א מסכת ביצה דף טז עמוד ב

וא"ת והא זכות הוא לו וזכין לאדם שלא בפניו ומאי קמיבעיא ליה, תירץ רב אחא ז"ל דכיון שאין צריך כזית לכל אחד ואחד פחות מכזית לא חשיבי זכות, והקשה הריטב"א דמכל מקום הרי זוכה על ידי כן שיוכל לתקן צרכו לשבת, ותירץ ז"ל דכיון דאין עירוב זה אלא להיכירא שיברור מנה יפה לשבת אי"נ שידע שאין מתקנין מיום טוב לשבת הוה ס"ד [שצריך] שידע בו הזוכה מבעוד יום דאי לא לא הוי היכירא.

13. רא"ש מסכת ביצה פרק ב סימן ו

ושמעין מהני כולהו לא בעינן דעת מי שהניח לו אלא כשמודיעו ביום טוב עצמו שהוא ערב שבת שעירב עליו מאתמול הולך וסומך עליו ומבשל לכתחלה לשבת.

14. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף טז עמוד ב

וכיון שהודיעו אפילו ביום טוב עצמו שהוא עירב בשבילו מאתמול סומך עליו ומבשל ומי"מ לא יבשל עד שידע שהניחו לו עירוב

15. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף פ עמוד א (האם זה רק היכר)

16. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו סעיף י - יא

המערב לאחרים צריך לזכות להם ע"י אחר. וכל מי שמזכים על ידו בעירובי שבת, מזכין על ידו בעירובי תבשילין; וכל מי שאין מזכין על ידו באותו עירוב, אין מזכין על ידו בזה (וע"ל סימן שס"ו).
צריך הזוכה להגביה העירוב מן הקרקע, טפח.

17. משנה ברורה על שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו סעיף י

(לג) צריך לזכות להם - כדי שיהיה להם חלק בתבשילין ושיוכלו לסמוך ע"י לבשל:
(לד) מזכין על ידו בע"ת - ובהני דאיכא פלוגתא שם כגון באשתו שמעלה לה מזונות או בבנו גדול שסמוך ע"ש שמסקינן שם דבדיעבד סומכין לקולא ה"ה הכא וכתבו האחרונים דכ"ז באשתו שאוכלת עמו אבל אם מעלה לה מזונות והיא מבשלת בפ"ע א"כ אינה נטפלת בתר קדירת הבעל וצריכה עירוב באפי נפשה ומיגו דזכיא לנפשה יכול לזכות ע"י גם לאחרים:

✧ תחום שבת

18. בית יוסף או"ח סימן תקכו

שבת ופירש רש"י דלעומדים חוץ לתחום לא היתה דעתו של מניח עליהם ונראה מדבריו שאם פירש שהוא מערב אף על אותם העומדים חוץ לתחום מהני [שיטה מקובצת: ונראה מדבריו ז"ל שאם התנה בפירוש שהוא מזכה לאותן שחוץ לתחום שהן יכולים לבא מהני תנאו וכן דעתו של הרא"ה]. [חלק ממפרשים מדייקים שאין צריכים לבא ע"י עירוב תחומין, אבל הבי"ח הבין שרש"י מודה שצריכים היכלת לבא]

אבל הר"ן (ח: ד"ה אמר רב הונא) כתב עד תחום שבת דמסתמא דעתו על כל הנמצאים בתחומו אבל טפי מהכי אפשר דאפילו בשפירש ומתנה לא מהני שאינו בדין שיערב אחד על כל העולם:

וכתב הרב המגיד (פ"ו ה"ז) בשם הרשב"א (עבה"ק בית מועד ש"ד סי' ב, שו"ת ח"ג סי' רסה) אפילו עירב עירובי תחומין ויכול לבוא אינו סומך עליו שלא נתן דעתו מן הסתם אלא על אותן שהן תוך תחומו ולפיכך אם פירש אפילו על מי שיכול לבוא אצלו ע"י עירובי תחומין אף הם סומכין עליו ע"כ וזה דעת התוספות ואין לדברים אלו ראייה עכ"ל:

19. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף טז עמוד ב

חכמי צרפת הורו שאף מי שהוא חוץ לעיר אלא שעירב לו עירובי תחומין מערב יום טוב ובא לו בתוך העיר ביום טוב על ידי עירובי תחומין אף הוא סומך על עירוב של זה ובכלל בני העיר הוא ויש חולקין בדבר מפני שלא עלה על דעת המניח אלא על מי שהוא תוך תחומו אא"כ פרט כן בעירובו או שכיון דעתו לכך:

20. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקכו סעיף ח

כשמערב על אחרים אינו צריך לפרט אלא מניח בכלל על כל בני העיר וכל מי שהוא בתחום העיר יוצא בו. הגה: אבל מי שהוא חוץ לתחום אינו יוצא בו, אפילו הניח עירוב תחומין ויכול לבא לכאן, אא"כ התנה עליו המניח בהדיא (המגיד פ"ו).

21. שו"ת ציץ אליעזר חלק יז סימן כה

שאלתו היא: מה הדין כשמערב עירוב תבשילין, והמערב נוסע לשבת מחוץ לעיר או למקום שלא יוכל להגיע משם בשבת האם מהני עירובו לשכנים, דלכ"א הוי כנתנו במגדל ונעל בפניו ואבד המפתח דמפורש בעירובין ל"ד ובשו"ע או"ח סי' שצ"ד דלא מהני וכו'

אבל המג"א בסק"ט מביא בשם היש"ש דבהתנה מהני רק אם הניח אבל עירובי תחומין, וכך מבארים כוונת הרמ"א כל נו"כ השו"ע.

ועיינתי ביש"ש ביצה פ"ב סי' י' וראיתי שמסביר במפורש דהטעם דבעינן שיוכל לבוא אצלו, דהוא זה, מפני שאם לא יוכל לבוא אל התבשיל א"כ לא יוכל לבוא ולסמוך עליו ולומר דלא הוי אלא כגומר והולך יעו"ש. וכך מסביר עפ"י המחצה"ש בשו"ע שם, דאיך נאמר דהתבשיל שהניח המערב הוא התחלה לבישול של שבת, הא אי אפשר לבוא שמה ולאכול עירובי תבשילין בשבת, לכן בעינן שהניח עירובי תחומין ע"ש ...

ג) וא"כ לפי כל האמור נראה ברור בנידון שאלתו בהיכא שהמערב עירובי תבשילין נוסע מחוץ לעיר וכיוצא בזה, בכל היכא שלמי שעירב בשבילן לא יוכלו בשבת להגיע אל מקום העירוב - וה"ה גם המערב בעצמו - דאזי לא מהני עירובי תבשילין זה לשום אחד שעירבו עבורו, כי מכיון שלא יוכל לאכול הע"ת לא נוכל לומר עליו דלא הוי אלא כגומר והולך, ובודאי שזה דומה לההיא דהו"ח סי' שצ"ד לגבי ע"ח ושיתופו מבואות ובכל האמור שם, ופשוט.

22. שו"ת שבט הלוי חלק ח סימן קכב

מ"מ עדין יראה לענ"ד דאין נ"ד דומה לנדון הרשב"א ומהרש"ל ד"ל דזה חסרון בדין זכי' דאינו יכול לזכות למי שאינו יכול לבא אל התבשיל, אבל במי שמניח כבר על עצמו כהלכה אלא דאח"כ הלך לעיר אחרת אבל מכ"מ התחיל בעצמו לבשל מעיו"ט, ולהכין לשבת שיפקע ע"י עירובו הואיל ואינו יכול לבא אל התבשיל, עדין לא שמענו זה מדברי הרשב"א, ובפרט ברוב מקרים כאלה בני הבית נשארים אלא שהוא הולך למק"א א"כ יכולים לבא אל התבשיל, וכן אם נמלך אחרי שהניח לצאת מן המקום וא"כ בשעת הנחת עירובי תבשילין נתקיים תקנת חז"ל כהלכה, בודאי מועיל הערוב תבשילין.

אלא דאם מעיקרא ידע שלא יהי' כאן ולא יוכל לבא יש קצת להסתפק ע"ד שכי' השפ"א שם, וכיון דבלא"ה שיטת הרשב"א מחלוקת הראשונים הוא דהא רש"י ור"ן לית להו כן, וגם הה"מ פקפק א"כ ה"ה ספק פלוגתא במידי דרבנן, ונהי דהשו"ע נטה להחמיר מכ"מ יש הבדל בין נדון הרשב"א לנ"ד כנ"ל וגם בסי' שפ"א סיים רק בצ"ע דלינא ע"כ הלב נוטה להקל עכ"פ דיעבד, אבל לכתחילה להחמיר בזה, ...

ונהי דדעת הבי"ח בזה צ"ע דמדברי הר"ן מוכח בבירור דלית ל"ה האי כללא כנ"ל וגם יש מקום לחלק בין נדון הבי"ח לנ"ד כיון שהתחיל מעיו"ט כדון כנ"ל, מ"מ אהני לן שיטת הבי"ח להזהר עכ"פ לכתחלה.